

OSNOVE POSLOVNE EKONOMIJE - vježbe

BDP - Bruto domaći proizvod

- Tržišna vrijednost svih finalnih dobara i usluga proizvedenih u zemlji u danom vremenskom periodu (obično godina dana).
- Daje opću sliku stanja gospodarstva i predstavlja sveobuhvatnu mjeru ukupne proizvodnje roba i usluga neke države

BDP per capita

- BDP per capita približno prikazuje vrijednost dobara proizvedenih *po glavi stanovnika* u nekoj zemlji. Jednak je i BDP-u podijeljenom sa ukupnim brojem stanovnika. Predstavlja prosječan standard stanovništva i omogućava međunarodne usporedbe.

BDP per capita u nekim zemljama – MMF, 2023 - u US\$

1. Luxembourg	132,372
2. Ireland	114,581
3. Norway	101.103
4 . Switzerland	98.767
6. Qatar	83.891
7. USA	80.034
49. Croatia	20.537
192. Burundi	249

- Što je veći BDP per capita to je zemlja ekonomski prosperitetnija, tj. prosječni stanovnik ili stanovnica troši i proizvodi više.
- Što nam ovaj podatak zaista govori o jednoj zemlji?

Verdingkinder (Ugovorna djeca) - Švicarska

Nedostaci mjerenja BDP-a (ukupnog i per capita)

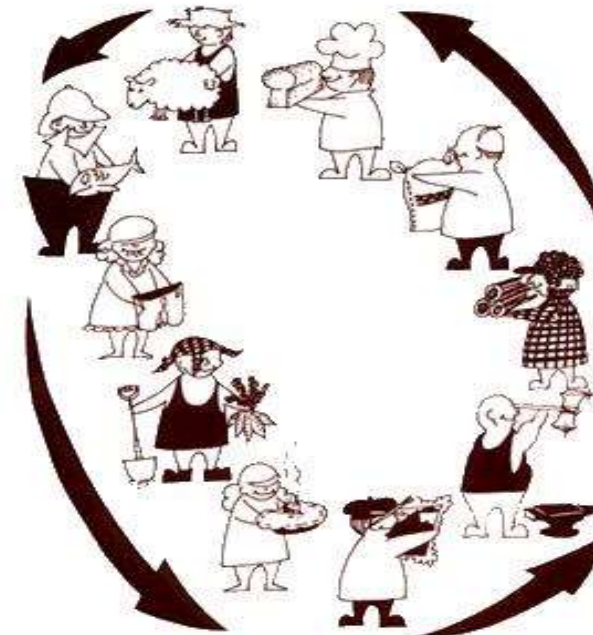
- *Ne govori nam o netržišnim prihodima* - Standardni računi uključuju prije svega tržišne aktivnosti dok se velik dio ekonomskih aktivnosti odvija izvan tržišta. Proizvodnja kućanstava - obroci, pranje rublja, čišćenje, čuvanje djece. Barter, naturalna poljoprivreda
- Ne govori o utjecaju proizvodnih/potrošnih djelatnosti na okoliš
- Ne govori kako je dohodak u državi raspodijeljen – da li je mala manjina bogata a velika većina siromašna
- Ne govori nam (osim ako ne uđemo u dublju analizu), na koja dobra se najviše troši – razlika ekonomskog rasta i razvoja
- Ne govori nam o kvaliteti života u zemlji – pismenost, prosječni životni vijek
- Ne govori nam o učešću nelegalnih aktivnosti

Ekonomski rast i ekonomski razvoj

- Ekonomski rast – povećanje vrijednost proizvodnje u zemlji u danom periodu mjereno porastom BDP-a
- Ekonomski razvoj - kvalitativna dimenzija privrede i predstavlja složen, višedimenzionalni pojam koji pored ekonomskog rasta obuhvaća i strukturne promjene kao što su povećanje životnog standarda, ravnomjernija raspodjela dohotka i zaštita okoliša. (Veća očekivana životna starost, dostupnost pitke vode, niže stope smrtnosti novorođenčadi, poštivanje ljudskih prava.)

Netržišni prihodi

- Naturalna poljoprivreda – poljoprivrednici proizvode hranu za vlastite potrebe, rade vlastite kuće i kupuju povremeno. Razmjena se vrši često putem bartera (roba za robu), za gotovinu (bez računa) ili putem paralelne monete. – Afrika, Južna Amerika, Istočna Europa.
- Crom Alternativna Razmjena
- Kuhar koji pripremi obrok u restoranu i prodaja – vrijednost tog obroka i njegove plaće je dio BDP-a. Kad kuhar kuha kod kuće vrijednost njegovog rada nije dio BDP-a.
- Vrtićka briga za djecu je sastavni dio BDP-a, roditeljska ne.
- Dobrovoljni rad doprinosi dobrobiti društva, ali pošto nije plaćen, nije uključen u BDP

BDP i okoliš

- 2010 – onečišćenje meksičkog zaljeva od strane BP-a (obale Alabame, Missisippija, Louisiane)
 - 40 milijardi dolara troškovi onečišćenja BP-a
 - BP izgubio 67 milijardi dolara tržišne vrijednosti
 - Cca 40 milijuna galona nafte je iscurilo
-
- 1989 Exxon Valdez katastrofa u Aljasci vidljiva je i danas. Procjene: 2/3 ribljeg i ptičjeg fonda se još nije u potpunosti oporavilo, neke se vrste uopće nisu oporavile, galoni toksične nafte još su na plažama. Iscurilo 11 milijuna galona.
 - Onečišćenje je dobro za BDP zato što u njega ulaze troškovi čišćenja i troškovi nafte koja je iscurila (nafta koja je napustila zemljinu koru se smatra proizvedenom)

Onečišćenje je dobro za BDP!

Spillionaires - nova kasta u SAD-u: Svima poželjeli barem jedan naftni ekocid

Objavljeno: 26.04.2011.
Izvor: tportal.hr

Naftna cijev koja je skoro puna četiri mjeseca šikljala crno zlato u more Meksičkog zaljeva šiknula je milijune dolara u džepove lokalnog stanovništva i tvrtki koji su se poput pirana sjatile oko posrnulog naftnog diva

Naftna cijev koja je skoro puna četiri mjeseca šikljala crno zlato u more Meksičkog zaljeva šiknula je milijune dolara u džepove lokalnog stanovništva i tvrtki koji su se poput pirana sjatile oko posrnulog naftnog diva ne bi li pocicale i zadnju paru iz budžeta za odštetu od 16 milijardi dolara.

Prozvali su ih spillionaires ili BP rich, a riječ je što o privatnim, što o pravnim osobama koje su pomoću lokalnih političkih i poslovnih veza tražile od BP-ja odštetu astronomskih visina ili pak sklapale s njima poslove čišćenja za deseterostruko veću cijenu. Na udar je posebno došlo mjestance St. Bernard Parish čiji se gradonačelnik i okolna klika namlatio korporativnih para naftaša da stvarno čudi kako nitko u BP-ju nije vodio opsežniju kontrolu za što se novac uplaćuje.

GPI - Genuine Progress Indicator

- GPI uzima u obzir besplatne usluge – volontiranje, brigu za djecu i starije, vrijednost slobodnog vremena, rekreacije sa familijom i prijateljima. Pošto se ne plaćaju, ne ulaze u BDP.
- GPI radi razliku između monetarnih transakcija koje doprinose boljitku i onih koji ga smanjuju. BDP tretira kriminal, troškove razvoda, troškove osiguranja domova, prometne nesreće, isplate šteta za nepogode i sl. kao prihod. GPI ih oduzima iz proračuna
- BDP uključuje troškove zagađenja kao dvostruki prihod – od proizvodnje nafte i troškova čišćenja onečišćenja. Rušenje starih šuma uzima se kao tržišna vrijednost prodanog drveta. GPI onečišćenje, deforestaciju i sl. izuzima iz računa.

TABLE 1: GROSS DOMESTIC PRODUCT VERSUS GENUINE PROGRESS,
1950 TO 1998

	GDP billions of 1992 dollars	GPI billions of 1992 dollars	GDP PER CAPITA 1992 dollars per capita	GPI PER CAPITA 1992 dollars per capita
1950	1,611	810	10,582	5,317
1960	2,263	1,226	12,525	6,783
1970	3,398	1,781	16,569	8,686
1980	4,615	1,982	20,310	8,722
1990	6,136	1,965	24,600	7,879
1998	7,552	1,770	27,939	6,549
TOTAL CHANGE	+5,941	+960	+17,357	+1,232

BDP i raspodjela dohotka – Gini koeficijent

Gini koeficijent je mjera disperzije, koristi se kao mjera nejednakosti prihoda, nejednakost distribucije ili raspodjele bogatstva. Vrijednosti mu je između 0 i 1. Nizak Gini koeficijent sugerira jednakost raspodjele dohotka ili bogatstva, visok Gini koeficijent sugerira nejednaku raspodjelu.

0 odgovara savršenoj jednakost (svi imaju točno jednak dohodak),

1 apsolutna nejednakost (jedna osoba ima sve prihode, svi ostali nemaju prihode).

Gini koeficijent kreće se u rasponu od 0,232 u Švedskoj do 0,707 u Namibiji.

U većini zemalja slobodnog tržišta Gini koeficijent iznosi između 0,25 i 0.50.

Najveće Gini koeficijente nalazimo u Africi, Južnoj Americi i Kini.

Gini index < 0.2 represents perfect income equality, 0.2–0.3 relative equality, 0.3–0.4 adequate equality, 0.4–0.5 big income gap, and above 0.5 represents severe income gap. Therefore, the warning level of Gini index is 0.4.

The world's 2,153 billionaires have more wealth than the 4.6 billion people who make up 60 percent of the planet's population, reveals a new report from Oxfam today ahead of the World Economic Forum (WEF) in Davos, Switzerland. Datum 21.1.2020.

Oxfam's report, '*Time to Care*', shows how our sexist economies are fuelling the inequality crisis — enabling a wealthy elite to accumulate vast fortunes at the expense of ordinary people and particularly poor women and girls:

The 22 richest men in the world have more wealth than all the women in Africa.

Women and girls put in 12.5 billion hours of unpaid care work each and every day — a contribution to the global economy of at least \$10.8 trillion a year, more than three times the size of the global tech industry.

Getting the richest one percent to pay just 0.5 percent extra tax on their wealth over the next 10 years would equal the investment needed to create 117 million jobs in sectors such as elderly and childcare, education and health.

“Our broken economies are lining the pockets of billionaires and big business at the expense of ordinary men and women. No wonder people are starting to question whether billionaires should even exist,” Behar said.

“Women and girls are among those who benefit least from today's economic system. They spend billions of hours cooking, cleaning and caring for children and the elderly. Unpaid care work is the ‘hidden engine’ that keeps the wheels of our economies, businesses and societies moving. It is driven by women who often have little time to get an education, earn a decent living or have a say in how our societies are run, and who are therefore trapped at the bottom of the economy,” added Behar.

Women do more than three-quarters of all unpaid care work. They often have to work reduced hours or drop out of

cannot get

We are living through an unprecedented moment of multiple crises. Tens of millions more people are facing hunger. Hundreds of millions more face impossible rises in the cost of basic goods or heating their homes. Climate breakdown is crippling economies and seeing droughts, cyclones and floods force people from their homes. Millions are still reeling from the continuing impact of COVID-19, which has already killed over 20 million people.³ Poverty has increased for the first time in 25 years.⁴ At the same time, these multiple crises all have winners. The very richest have become dramatically richer and corporate profits have hit record highs, driving an explosion of inequality.

- Since 2020, the richest 1% have captured almost two-thirds of all new wealth – nearly twice as much money as the bottom 99% of the world’s population.⁵
- Billionaire fortunes are increasing by \$2.7bn a day,⁶ even as inflation outpaces the wages of at least 1.7 billion workers, more than the population of India.⁷
- Food and energy companies more than doubled their profits in 2022, paying out \$257bn to wealthy shareholders,⁸ while over 800 million people went to bed hungry.⁹
- Only 4 cents in every dollar of tax revenue comes from wealth taxes,¹⁰ and half the world’s billionaires live in countries with no inheritance tax on money they give to their children.¹¹
- A tax of up to 5% on the world’s multi-millionaires and billionaires could raise \$1.7 trillion a year, enough to lift 2 billion people out of poverty, and fund a global plan to end hunger.¹²

Izvor: Forbes Hrvatska , 20.12.2023

Najnovije istraživanje Hrvatske narodne banke o iznosima depozita u bankama, objavljeno u srijedu, pokazalo je da u Hrvatskoj 964 osobe imaju na računu deponirano više od milijun eura, što znači da je takvih milijunaša 143 više nego za zadnjeg istraživanja koje je provedeno 2014. godine.

Ukupan iznos na tim računima je 2,4 milijarde eura, što iznosi 6,87 posto ukupnih depozita građana. Udjel milijunaša u ukupnom broju vlasnika računa je 0,03 posto.

Onih koji imaju na računu iznos od pola milijuna eura do milijun eura je 2255, a ukupni iznos njihovih depozita je 1,5 milijardi eura.

Naravno, najveći broj građana ima na računima do 1000 eura. To se odnosi na 1.688.485 vlasnika računa, a ukupni iznos koji je deponiran na njihovim računima je 337 milijuna eura. Oni čine 51,18 posto vlasnika računa, a ukupni iznos na njihovim računima predstavlja tek 0,96 posto depozita građana

U komentaru [istraživanja](#) u HNB-u kažu: „Nešto manje od 81 posto vlasnika s nižim iznosima depozita – manje od 10 tisuća eura po vlasniku – drži nešto manje od 12 posto ukupnih depozita. Istodobno, manje od 2 posto vlasnika s najvišim iznosima depozita, sa 100 tisuća eura i više po vlasniku, drži oko 39 posto ukupnih depozita. Između tih dviju kategorija nalazi se nešto više od 17 posto vlasnika koji raspolažu s više od 10 tisuća, ali manje od 100 tisuća eura, a drže oko 49 posto ukupnih depozita.“

Podaci koje je objavio DZS samo su za nijansu optimističniji od onih koje je objavio Eurostat. Po njima je u 2021. godini u riziku od siromaštva ili u siromaštvu živjelo 19,2 posto stanovnika Hrvatske. Godinu ranije bilo ih je 18,3 posto.

Podaci državne statistike ne razlikuju se značajnije od onih koje su objavili eurostatističari. I jedni i drugi podaci, naime, pokazuju da siromaštvo predstavlja rizik za otprilike petinu hrvatskog stanovništva, kao i da je u 2021. godini, u kojoj smo, prema podacima Hrvatske narodne banke (HNB), ostvarili gospodarski rast od čak 13,1 posto, i to nakon pada od 8,6 posto u 2020. godini, došlo do novog povećanja broja

stanovnika kojima prijeti siromaštvo.

Drugim riječima, siromašni ili oni na rubu siromaštva nisu na svojoj koži osjetili koristi brzog oporavka od korona recesije.

Dio razloga za to, kažu stručnjaci, može se tražiti i u činjenici da su u 2021. godini ukinute brojne potpore koje su država i financijske institucije uvele godinu ranije, u jeku pandemije.

Tako je, primjerice, krajem 2020. godine istekao moratorij na kredite koji su banke odobravale dužnicima u uvjetima koronakrize, a što je u velikoj mjeri ojačalo financijsku moć hrvatskih kućanstava i potaknulo štednju.

STOPA RIZIKA OD SIROMAŠTVA 2021

Stopa rizika od siromaštva 2022

Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva, koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) distribuciju dohotka unutar populacije. Osnovni je pokazatelj stopa rizika od siromaštva. To je postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva.

Prema podacima Ankete, stopa rizika od siromaštva u 2022. iznosila je 18,0%.

Prag rizika od siromaštva u 2022. za jednočlano kućanstvo iznosio je 39 600 kuna na godinu, dok je za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina iznosio 83 160 kuna na godinu.

Stopa materijalne i socijalne deprivacije prikazuje postotak osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu, isključivo zbog financijskih razloga, priuštiti najmanje pet od trinaest stavki materijalne i socijalne deprivacije. Stopa materijalne i socijalne deprivacije u Republici Hrvatskoj u 2022. iznosila je 8,4%.

stavke materijalne i socijalne deprivacije jesu:

- 1) kašnjenje s plaćanjem najamnine, računa za režije, stambenoga kredita ili potrošačkoga kredita
- 2) nemogućnost kućanstva da svim članovima priušti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće
- 3) nemogućnost kućanstva da si priušti obrok koji sadržava meso, piletinu, ribu ili vegetarijanski ekvivalent svaki drugi dan
- 4) nemogućnost kućanstva da podmiri neočekivani financijski trošak
- 5) nemogućnost pristupa internetskoj vezi
- 5) nemogućnost kućanstva da si priušti automobil
- 7) nemogućnost kućanstva da si priušti adekvatno grijanje u najhladnijim mjesecima
- 3) nemogućnost kućanstva da zamijeni dotrajali namještaj
- 3) nemogućnost osobe da zamijeni dotrajalu odjeću novom
- 10) nemogućnost osobe da si priušti dva para prikladno nosive obuće
- 11) nemogućnost osobe da potroši manji iznos novca svaki tjedan za sebe
- 12) nemogućnost osobe da se redovito bavi nekom slobodnom aktivnošću
- 13) nemogućnost osobe da se okupi s prijateljima/obitelji barem jedanput na mjesec uz piće ili obrok

Materijalna i socijalna deprivacija

Prema podacima Ankete u 2022., bilo je:

- 7,0% osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti adekvatno grijanje u najhladnijim mjesecima
- 41,7% osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće za sve članove svojega kućanstva
- 6,9% osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti obrok koji sadržava meso, piletinu, ribu ili vegetarijanski ekvivalent svaki drugi dan
- 44,8% osoba koje žive u kućanstvima koja ne mogu podmiriti neočekivani financijski izdatak iz vlastitih sredstava (2 950 kuna)
- 15,7% osoba koje žive u kućanstvima koja su u posljednjih 12 mjeseci zbog financijskih teškoća kasnila s plaćanjem obveza (stambenoga kredita, najamnine, računa za režije ili potrošačkoga kredita)
- 8,0% osoba živi u kućanstvima koja vrlo teško spajaju kraj s krajem, 18,6% osoba koje žive u kućanstvima koja teško spajaju kraj s krajem, a 42,7% osoba koje žive u kućanstvima koja spajaju kraj s krajem s malim teškoćama. Najmanji postotak osoba (1,5%) živi u kućanstvima koja vrlo lako spajaju kraj s krajem.

Pokazatelji se temelje na konceptu relativnog siromaštva, koji uzima u obzir raspoloživi dohodak kućanstva, broj članova u kućanstvu (veličinu kućanstva) i distribuciju dohotka unutar populacije. Osnovni je pokazatelj stopa rizika od siromaštva. To je postotak osoba koje imaju raspoloživi ekvivalentni dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje koliko je osoba stvarno siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% od srednje vrijednosti (medijana) ekvivalentnoga raspoloživog dohotka svih osoba.

U 2023. za dio prikupljenog dohotka korišteni su administrativni izvori podataka. Kako je time došlo do promjene izvora prikupljenih podataka, određeni podaci predstavljaju prekid u vremenskoj seriji u odnosu na prethodne godine u kojima su se podaci prikupljali isključivo anketiranjem kućanstava.

Prema podacima Ankete, stopa rizika od siromaštva u 2023. iznosila je 19,3%.

Prag rizika od siromaštva u 2023. za jednočlano kućanstvo iznosio je 5 924 eura na godinu, dok je za kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece mlađe od 14 godina iznosio 12 440 eura na godinu.

7. POKAZATELJI MATERIJALNE DEPRIVACIJE U 2023.

Postotak osoba koje žive u kućanstvu koje:	
- ne mogu si priuštiti adekvatno grijanje u najhladnijim mjesecima, %	6,2
- ne mogu si priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće, %	39,4
- ne mogu si svaki drugi dan priuštiti obrok koji sadržava meso, piletinu, ribu ili vegetarijanski ekvivalent, %	5,5
- ne mogu podmiriti neočekivani financijski izdatak, %	41,4
Sposobnost spajanja kraja s krajem, %	
- vrlo teško	6,7
- teško	15,3
- s malim poteškoćama	44,3
- uglavnom lako	26,0
- lako	6,2
- vrlo lako	1,6
Stopa materijalne i socijalne deprivacije, %	6,2

1. KLJUČNI POKAZATELJI SIROMAŠTVA I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI U 2023.

Stopa rizika od siromaštva, %	19,3
Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, %	20,7
Osobe u teškoj materijalnoj i socijalnoj deprivaciji (sedam ili više stavki), %	2,8
Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada, %	5,5
Prag rizika od siromaštva, euri	
Jednočlano kućanstvo	5 924
Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece	12 440
Stopa rizika od siromaštva prije socijalnih transfera, %	
Socijalni transferi nisu uključeni u dohodak	24,4
Mirovine i socijalni transferi nisu uključeni u dohodak	38,4

Pokazatelj **Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti** odnosi se na one osobe koje su u riziku od siromaštva ili su u teškoj materijalnoj i socijalnoj deprivaciji ili žive u kućanstvima s niskim intenzitetom rada. Prema tom pokazatelju za 2023., u Republici Hrvatskoj u takvu je položaju bilo 20,7% osoba.

Stopa teške materijalne i socijalne deprivacije prikazuje postotak osoba koje žive u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti najmanje sedam od trinaest stavki materijalne i socijalne deprivacije i u 2023. iznosila je 2,8%.

Pokazatelj **Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada** odnosi se na one osobe (u dobi od 0 do 64 godine) koje žive u kućanstvima čiji je intenzitet rada manji od 0,2 i u 2023. iznosio je 5,5%.

Usporedba osnovne stope rizika od siromaštva i **stope rizika od siromaštva prije socijalnih transfera** pokazuje da izuzimanje socijalnih transfera iz dohotka utječe na povećanje postotka osoba koje su u riziku od siromaštva s osnovnih 19,3% na stopu od 24,4%. Ako se iz dohotka izuzmu i socijalni transferi i mirovine, tada stopa rizika od siromaštva iznosi 38,4%.

BDP and Gini koeficijent

Zemlja	Gini koeficijent
Luxembourg	33.4 (2020)
Ireland	29.2 (2020)
Switzerland	33.1 (2018)
Norway	27.7 (2019)
USA	39.7 (2020)
Qatar	-
Croatia	29.7 (2023)
Burundi	38.6 (2013)

Siva ekonomija

- Zemlje sa relativno niskim porezima, manjim brojem zakona i pravila (zakon o radu, trgovinske barijere, restrikcije rada stranaca) ali i dobro ustrojenom i funkcionalnom vladavinom zakona imaju manje sive ekonomije.
- pozitivan efekt sive ekonomije – barem 2/3 zarađenoga u sivoj ekonomiji se potroši u službenoj ekonomiji (na potrošna dobra i slično)
- Negativan efekt – porezna evazija

Neke od aktivnosti u sivoj ekonomiji (OECD, 2017)

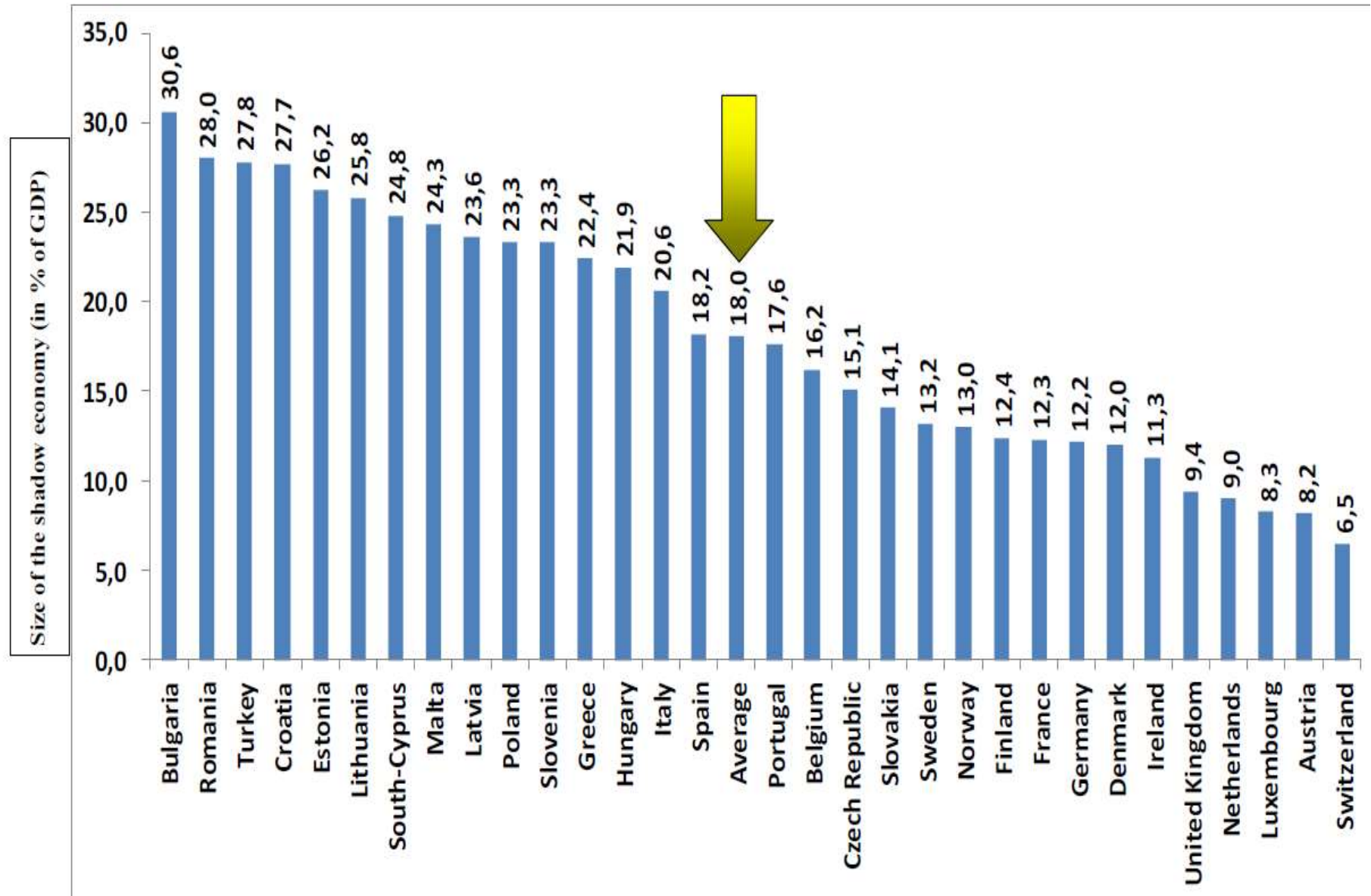
Activity	Examples
Non-registered businesses	Businesses that do not register with the tax administration for either income tax or value added tax (VAT). They may still register with other agencies or service providers.
Under-reporting of business income	Ranges from businesses or sole traders which skim off some cash sales to those which engage in large scale fraud.
Unreported sources of income	Businesses or individuals receiving sources of income not known to the tax administration from investments, property etc.
Inflation of costs	Those who inflate tax deductible expenses, for example through the use of false receipts or invoices or collusion with others.
Identity fraud	Use of fake identities to avoid tax liabilities or to claim refunds due to others. Also commonly used to continue to claim benefits while working.
Phoenix companies	Companies that are created with the intention of becoming insolvent before paying tax and other bills (with the business being transferred but not the debts). Similarly companies may strip assets and disappear prior to paying tax due.
Moonlighters	People registered with the tax administration for some employment but not for all, for example someone with a part-time job paid by cash on top of regular employment.
Ghosts	Those unknown to the tax administration, never having registered for tax. Examples may be some informal market traders, day or seasonal labourers, those providing domestic services and those carrying out serious crimes.
Cross-border fraud	Those who carry out activities across border with the aim of exploiting gaps and being able to hide out of reach of another tax administration.
Employer fraud	Not registering workers with the tax administration or requiring such registration as a condition of employment; not complying with requirements to withhold tax or social security liabilities; employing illegal workers – for example those without a permit or underage; not carrying out identity checks; paying less than required minimum wages etc.
Money laundering	Bringing money from illegal activity into a legal business in order to make its origin appear legal.

Table 1.2. Industry sectors commonly reported by revenue bodies

Industry sector	Bodies reporting (%)	Nature of activities included in this sector
Personal Services (B2C transactions)	22.1	House cleaning, hairdressing, beauty, dry cleaning, catering, pest control, computer maintenance, security, health, pet care, matchmaking, etc.
Hospitality	16.4	Restaurants, cafés, pubs, takeaways, hotels
Retail	15.6	Store based, flea/public markets, etc.
Construction	15.6	Building, home renovations, home repairs
Car sales & service	5.7	
Transport	3.3	
Taxi	3.3	
Agriculture, Fishing, Aquaculture	2.4	
Other	15.6	Tourism, real estate (incl. rental), recycling, internet based, freelancers, professionals, entertainers, etc.

Source: OECD (2012), "Reducing Opportunities for Tax Non-compliance in the Underground Economy" (information note), www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/publications-and-products/sme/49427993.pdf.

Figure 1: Size of the Shadow Economy of 31 European Countries in 2015 (in % of off. GDP)

- Siva ekonomija kao % BDP-a (Svjetska Banka 1999-2007): Gruzija – 70%; Južna Amerika – Bolivija, Panama - oko 65%) Afrika (u prosjeku - 50%) Grčka – 28%; Rusija – 44%; Ukrajina – 50%; SAD - 9%; Skandinavske zemlje – oko 18%, Hrvatska 32%
- Siva ekonomija se u razvijenim zemljama u periodu od 30 godina udvostručila

Siva ekonomija i BDP

- Europska unija uvela je eksplicitnu obvezu za sve nove zemlje članice da u službeni podatak o BDP-u uključe i procjenu sive ekonomije koja je posljedica statističkih ili ekonomskih razloga. U tu namjenu za zemlje kandidate, od kojih je deset postalo punopravnim članicama EU 1. svibnja 2004. godine, osmišljen je tzv. Eurostatov Exhaustiveness program.
- U skladu s rezultatima tog programa, nove članice EU u službeni BDP uključuju i korekciju za sivu ekonomiju.

Tablica 3. **Udjeli ukupnih prilagodbi obuhvata u postotku BDP novih članica EU, u %**

Češka	Estonija	Latvija	Litva	Malta	Mađarska	Poljska	Slovačka	Slovenija	Prosjek
2002.	2000.	2000.	2000.	2000.	2000.	2000.	2000.	2002.	2000.
6,8	11,2	15,1	18,9	5,8	11,9	14,7	14,8	8,1	12,1

Izvor: Eurostat.

Tablica 10. **Ukupna potrebna korekcija BDP-a, koja obuhvaća uključivanje sive ekonomije i promjenu metodologije obračuna stambene rente, donja granica procjene, tekuće cijene, u tisućama kuna**

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.
Službeni BDP	137.603.708	141.579.068	152.518.827	165.639.462	181.231.000
Siva ekonomija (N1-N7)	17.028.019	15.328.161	17.950.327	18.799.137	20.101.991
Metodološke promjene izračuna stambene rente	6.390.756	6.862.893	7.359.173	7.918.378	8.241.756
Ukupna korekcija	23.418.775	22.191.054	25.309.500	26.717.515	28.343.747
Ukupno korigirani BDP	161.022.483	163.770.122	177.828.327	192.356.977	209.574.747
Postotak korekcije (N1-N7), u %	12,4	10,8	11,8	11,3	11,1
Postotak ukupne korekcije uključujući stambenu rentu, u %	17,0	15,7	16,6	16,1	15,6

- Bruto domaći proizvod RH u razdoblju od 1995. do 2005. godine, prema revidiranim podacima Državnog zavoda za statistiku 2009 godine, u prosjeku je viši za 15,8 posto zahvaljujući prije svega uključivanju sive ekonomije i imputirane stambene rente u izračun.
- Ukupna siva ekonomija Hrvatske je 2002. godine iznosila 20,1 milijardu kuna s uključenom ilegalnim aktivnostima, odnosno 18,3 milijarde kuna bez ilegalnih aktivnosti
- Prema podacima DZS-a (2009), čak 63 posto sive ekonomije čine poduzetnici koji prijavljuju manje prihode i "napuhavaju" troškove radi izbjegavanja poreznih obveza. To je najviše izraženo u djelatnostima građevinarstva, trgovine, hotela i restorana

Linić ukrotio sivu ekonomiju?

HRVATSKA

2.9.2013. 14:15

Učinke fiskalizacije državni statističari su svakako imali u vidu prilikom procjena kvartalnog BDP-a. Međutim, u mjeri u kojoj fiskalizacija samo stavlja pod nadzor poreznika dio sive aktivnosti ona ne podiže BDP već samo smanjuje udjel neslužbene ekonomije u njemu. Kako doznajemo, upravo zbog učinaka fiskalizacije na pokazatelje koji Državnom zavodu za statistiku služe kao izvor podataka pri obračunu BDP-a vodstvo DZS-a je uoči objave procjene kvartalnog BDP-a obavilo konzultacije sa središnjom bankom, nadležnom za podatke važne pri izračunu BDP-a, kakvi su prihodi od turizma. U konačnici su statističari prilikom procjenjivanja BDP-a neslužbeno i korigirali udjel sive ekonomije. Na upit ravnatelju Zavoda Marku Krištofu koliki je udjel sive ekonomije ukaikuliran u BDP dobili smo odgovor da se "trenutna procjena neobuhvaćenog dijela kreće ispod 10 posto". Koliko ispod (jer ispod 10 posto bila je siva ekonomija i pri posljednjem konačnom obračunu BDP-a za 2010.) nismo doznali.

S obzirom na dosad iznošene podatke o sedam milijardi kuna većem polugodišnjem prometu u ugostiteljstvu i trgovini, te 13 milijardi kuna povećanom prometu kad se uključe sve djelatnosti koje podliježu fiskalizaciji, preispitivanje utjecaja na ukupnu sliku je opravdano. Mada je pritom vjerojatno i državnim statističarima zasad teško pouzdano reći što je u konačnici rezultat fiskalizacije, pojačanog rada poreznika ili porezno smanjena motiva za skrivanjem profita (u turizmu), a što je rezultat stvarnog rasta. Detaljnije analize vezano uz udjel sive ekonomije traže dosta vremena, a to je i razlog zašto se "konačna istina" u pogledu njezina udjela pokaže u pravilu tek s odmakom od dvije tri godine, s konačnim godišnjim obračunom BDP-a. Posljednji takav, naime, danas je dostupan tek za 2010. godinu, s tim da DZS procjenu obavlja jednom godišnje. To je, napominju u DZS-u, češće nego što za procjenjivanje utjecaja neobuhvaćenog dijela ekonomije sugerira Eurostatova metodologija, prema kojoj to treba napraviti najmanje svake treće godine.

Zaključak

- BDP je dobra mjera ekonomskog rasta, ali za kvalitativnu analizu ekonomskog razvoja neke zemlje potrebno je uključiti i druge parametre.